

Nederlandse Prep Camps voor jeugdigen, heropvoeden naar Amerikaans voorbeeld?

*Mevr. mr. drs. M.A.H. van der Woude*¹

1. Probleemjongeren en “prep” camps vs. delinquente jongeren en boot camps²

Ondanks verwoede pogingen van de regering om de jeugdcriminaliteit zo veel mogelijk tegen te gaan is er, na een stabiele periode in de geregistreerde jeugdcriminaliteit aan het einde van de jaren negentig en het begin van de eenentwintigste eeuw, sinds 2002 weer een toename in deze geregistreerde jeugdcriminaliteit waarneembaar. Deze verontrustende gegevens vinden we terug in de Monitor Jeugd Terecht 2005, uitgegeven door het Wetenschappelijk Onderzoeks-, en Documentatie Centrum.³ Niet alleen is er een stijging van de geregistreerde jeugdcriminaliteit, er is ook een sterk groeiende onvrede over het huidige sanctiearsenaal dat het jeugdstrafrecht kent, dat niet langer toereikend zou zijn om de jongerenproblematiek het hoofd te bieden. Steeds vaker staan de kranten bol van artikelen over “lastige jongeren” waarmee de politiek al jaren worstelt. Hoewel deze groep probleemjongeren, het zou gaan om ongeveer 40.000 jongeren⁴, niet allemaal crimineel zijn maar soms gewoon lastig, zijn zij wel debet aan grootschalige overlast voor de Nederlandse samenleving. Eén van de oplossingen die veelvuldig worden geopperd als oplossing voor dit probleem zijn zogenaamde “prep camps”, een moderne benaming voor in 1993 reeds door toenmalig premier Lubbers voorgestelde “kampementen” waar jongeren ‘rust, discipline en regelmaat’ bijgebracht zou moeten worden.

In Nederland kennen we al twee typen “heropvoedingskampen” voor jeugdige criminelen, de Glenn Mills school in Wezep en Den Engh in den Dolder. Echter, in tegenstelling tot het beeld dat de meeste mensen hebben bij deze twee Nederlands heropvoedingskampen lijkt het huidige voorstel voor de prep camps sterk op de originele “boot camp”-aanpak, zoals deze in de Verenigde Staten, door de Amerikaanse overheid én door private instellingen, hedentendage nog volop wordt gebruikt. Over het algemeen komt het beeld dat mensen hebben van boot camps overeen met het beeld dat momenteel wordt geschetst in de media ten aanzien van de op te richten Nederlandse prep camps: harde militaire training in een militaire setting, waarbij de nadruk op fysieke inspanning en het aanleren van militaire routines ligt om op deze manier de jongeren discipline en respect bij te brengen. De eerste Amerikaanse boot

¹ De auteur van het artikel heeft in het kader van haar afstudeeronderzoek voor de Master Criminologie aan de Universiteit Leiden een evaluatieonderzoek uitgevoerd naar het behandelprogramma zoals dat wordt gehanteerd in Sheffield Boot Camp in Texas, Amerika. Voor dit onderzoek heeft zij gedurende een half jaar (januari-juli 2005) nauw samengewerkt met de Texas Youth Commission en heeft ze gedurende haar verblijf in Texas tevens voor een periode van vijf dagen meegedraaid in het kamp. Gedurende haar verblijf in Sheffield Boot Camp heeft de auteur een groot deel van de cadets en het aanwezige personeel geïnterviewd. De informatie vergaard door middel van dit onderzoek dient onder meer als basis voor het artikel. Momenteel is mw. van der Woude werkzaam als PhD-fellow bij het Departement Strafrecht en Criminologie, afdeling straf-, en strafprocesrecht van de Universiteit Leiden.

² De afkorting “prep” staat voor “preparatory” wat “voorbereidend” betekent. Dit “voorbereidende” slaat in deze context op voorbereiden van de probleemjongeren op het werkende en het verantwoordelijke leven. Deze afkorting is afkomstig van de Engelse term “prep school” wat lagere school betekent. Op de lagere school worden kinderen immers voorbereid op het hogere onderwijs.

³ M. Blom, M., Laan, A.M. van der, Huijbregts, G.L.A.M. (2005) *Monitor Jeugd Terecht 2005*, Den Haag: WODC.

⁴ “Drop-outs in de kazerne klaarstromen”, *de Volkskrant*, 19 januari 2006; “Opvoeden of Opsluiten – het rondtobben met de drop-outs”, *NRC Handelsblad*, 21 januari 2006; “Het drillen van de jeugd van tegenwoordig”, *NRC Handelsblad*, 21 januari 2006.

camps voor jeugdigen⁵ richtten zich inderdaad louter op het militaire disciplineren door middel van fysieke inspanning en routine. Echter, in de loop van de jaren hebben met name de boot camps voor jeugdigen hun aanpak in belangrijke mate aangepast als gevolg van tegenvallende resultaten. De militaire aspecten en wijze van disciplineren zijn nog steeds kenmerkend voor de Amerikaanse boot camps, maar daarnaast spelen tegenwoordig ook het therapeutisch,- en behandelingsaspect een zeer belangrijke rol. Verschillende onderzoeken die zijn uitgevoerd naar de effectiviteit van de boot camps hebben uitgewezen dat de effectiviteit van de programma's juist in grote mate afhankelijk is van deze laatste twee aspecten: therapie en behandeling.⁶

Het voorstel om deze –op de leest van de Amerikaanse boot camps geschoeide– prep camps op te richten om op die manier moeilijk opvoedbare jongeren die niet meer naar school gaan en evenmin werken, in kazernes te disciplineren, is door een meerderheid in de Tweede Kamer welwillend ontvangen.⁷ Een duidelijke uitwerking en concretisering van het voorstel laat echter nog op zich wachten. Gezien de hiervoor al kort omschreven overeenkomsten die de prep camps lijken te vertonen met het Amerikaanse boot camp concept en de grote hoeveelheid onderzoek die er in de V.S. reeds is verricht naar dergelijk programma's is het naar mij mening van belang om dit boot camp programma nader te beschouwen. Omdat het gezien de omvang van dit artikel niet mogelijk is om alle verschillende varianten die er binnen het boot camp programma bestaan te bespreken en, nog belangrijker, gezien het door mij ter plaatse uitgevoerde onderzoek zal het in de staat Texas gelegen “Sheffield Boot Camp for Delinquent Boys” in deze bijdrage centraal staan. In dit kamp dat gerund wordt door de Texas Youth Commission (hierna: TYC)⁸, is namelijk een werkzame balans gevonden tussen aan de ene kant de duidelijk harde militaire en disciplinerende aanpak, en aan de andere kant het “softe” behandelingsaspect. Het vinden van deze balans wordt vaak erg moeilijk geacht. Wat van belang is om in het achterhoofd te houden is het feit dat de jongeren die verblijven in het boot camp in Sheffield hiertoe worden veroordeeld bij wijze van een strafrechtelijke sanctie en dat de Nederlandse voorstellen ten aanzien van de prep camps zich voornamelijk lijken te richten op de groep moeilijk opvoedbare en kansloze jongeren die (nog) niet zijn afgegleden in het criminele circuit. Zoals hierna echter zal blijken, zullen de delicten die de jongeren hebben gepleegd die tot Sheffield veroordeeld zijn, niet van dusdanige ernst zijn dat er gesproken kan worden van een compleet verschillende populatie. Door het programma zoals het in Sheffield boot camp wordt gehanteerd te beschrijven en daarbij tevens de nodige kritische kanttekeningen te maken, hoop ik dan ook een waardevolle bijdrage te kunnen leveren aan het debat rondom de concretisering van de plannen voor de Nederlandse prep camps.

⁵ De eerste Amerikaanse boot camps werden opgericht in de jaren tachtig om op een goedkope wijze de druk op het overvolle gevangeniswezen te verlichten maar tevens om in te spelen op de gevoelens van onvrede die leefden bij het volk ten aanzien van de bestaande straffen.

⁶ MacKenzie, D.L. & Sourya, C. (1994) *Multi-site Evaluation of Shock Incarceration*. National Institute of Justice Research Report, NCJ 150062; Parent, D.G. (2003) *Boot Camps: Lessons from a decade of Research*. Rockville, MD: U.S. Dept. of Justice; MacKenzie, D.L. & Parent, D.G. (2004) *Boot Camp Prisons for Young Offenders*, in: D.L. MacKenzie & G. S. Armstrong (red.) *Correctional Boot Camps: Military Basic Training or a Model for Corrections?*. Thousand Oaks: Sage Publications.

⁷ “Drop-outs in de kazerne klaarstromen”, *de Volkskrant*, 19 januari 2006; “Opvoeden of Opsluiten – het rondtobben met de drop-outs”, *NRC Handelsblad*, 21 januari 2006; “Het drillen van de jeugd van tegenwoordig”, *NRC Handelsblad*, 21 januari 2006.

⁸ De Texas Youth Commission is de Texaanse tegenhanger van de Nederlandse Dienst Justitiële Inrichtingen.

2. Sheffield Boot Camp in Texas

De redenen voor TYC⁹, om in 1995 te starten met een boot camp voor jeugdige delinquenten, komen sterk overeen met de redenen die ten grondslag liggen aan de huidige Nederlandse discussie rondom de prep camps en de uitbreiding van heropvoedingsinstellingen als Glenn Mills en Den Engh. De jeugdcriminaliteit in de zuidelijke staat bleef stijgen, de reguliere jeugdgevangenissen waren overvol en een hardere, bij voorkeur ook goedkope, aanpak voor jeugdcriminelen werd wenselijk geacht. Deze ontwikkelingen in combinatie met de wijze waarop de boot camps door de media onder de aandacht werden gebracht hebben er aan bijgedragen dat het Sheffield Boot Camp is opgericht. De kampementen hebben een bepaald imago dat de mensen aanspreekt en dat tevens overeenkomt met de strenge en harde aanpak die men wenst te zien ten aanzien van probleemjeugd. Indien het beeld en de verwachtingen die er onder de bevolking leven ten aanzien van een bepaalde interventie worden bevestigd door de media, dan wordt over het algemeen ook sneller aangenomen dat een dergelijke aanpak effectief zal zijn. Dit wordt ook wel de sterke *face validity* van de boot camps en vergelijkbare interventies genoemd.¹⁰ Sheffield boot camp biedt plaats aan zo'n 120 jongemannen in de leeftijdscategorie 14- 21 jaar. Niet elke jeugdige die valt binnen deze leeftijdscategorie wordt toegelaten tot het boot camp programma. Een aantal belangrijke voorwaarden is dat de jongeren een normaal verstandelijk vermogen hebben, geen levensdelicten hebben begaan of suïcidaal zijn. Het gros van de jongeren dat op het moment van onderzoek (januari-juli 2005) in het boot camp zit, heeft zich schuldig gemaakt aan niet-gewelddadige delicten zoals diefstal, joyriding of zogenaamde "gang"-gerelateerde bezigheden. Bij dit laatste moet niet gedacht worden aan gewelddadige afrekeningen tussen rivaliserende gangs, maar aan lichtere delicten zoals het aanbrengen van gang-gerelateerde graffiti en het verspreiden van rekruterende pamfletten etc. De Texas Youth Commission is van mening dat deze selectie jongeren nog daadwerkelijk baat kan hebben bij het boot camp programma, in tegenstelling tot jongeren die zware gewelds-, - of levensdelicten plegen. Voordat de jongeren worden doorverwezen naar Sheffield vindt er dan ook een strenge selectie plaats door TYC.¹¹ Hoewel ik het niet met harde cijfers kan staven lijkt het me dat, met uitzondering van de gang gerelateerde criminaliteit, bovengenoemde delicten niet vreemd zijn voor de groep jongeren die in aanmerking komen voor een plaatsing in een prep camp.

Sheffield voldoet op het eerste gezicht aan alle klassieke kenmerken van een boot camp: het gebouw lijkt op een kazerne en zowel de stafleden als de kortgeknipte jongeren dragen militaire uniforms. De wijze waarop staf en jongeren elkaar aanspreken doet ook niet anders vermoeden dan dat men op een legerbasis is aangekomen. De jongeren worden aangesproken als "cadet" en de stafleden, al naar gelang hun rang, met militaire titel. De gemiddelde periode die de jongeren nodig hebben om het boot camp programma met succes af te ronden ligt tussen de zes en de acht maanden. Gedurende deze periode maken de jongens werkdagen van zestien uur, zowel door de week als in het weekeinde, waarbij elke minuut van 's ochtends vijf uur tot 's avonds 9 uur voor hen ingepland is. Lichaamsbeweging en disciplinetraining

⁹ De Texas Youth Commission heeft momenteel 24 verschillende jeugdinstituten onder haar hoede, waaronder twee boot camps: Sheffield Boot Camp en de Victory Field Correctional Academy. Een jongere komt in aanraking met TYC wanneer hij of zij tussen de 10 en de 17 jaar is en een misdrijf heeft gepleegd en door een rechter naar TYC wordt doorverwezen. Momenteel heeft TYC een capaciteit van om en nabij de 5000 bedden. Voor meer informatie over TYC kijk op <http://www.tyc.state.tx.us>

¹⁰ Gauthier, A.K. & Reichel, P.L. (1989), *Boot Camp corrections: a public reaction*, Paper gepresenteerd op de jaarlijkse bijeenkomst van de Academy of Criminal Justice Sciences, Washington DC;

¹¹ Deze selectie vindt plaats in een speciaal voor deze reden ingestelde "assessment unit", waar de jongeren direct na het door de rechtbank opgelegde vonnis gedurende een periode van zestig dagen moeten verblijven. Gedurende deze zestig dagen wordt op basis van hun gedrag aldaar en gesprekken met psychologen bepaald naar welke TYC-instelling ze doorgestuurd worden om de rest van hun straf af te maken.

maken een belangrijk deel uit van het zestien-urige dagprogramma vanwege de daarachter liggende gedachte dat de *cadets*, die over het algemeen allemaal in hun dagelijks leven alcohol en/of drugs gebruikten en een zeer ongezond en onregelmatig leven leidden, eerst lichamelijk fit moeten worden en hen structuur bijgebracht moet worden voordat er gewerkt kan worden aan oplossingen voor hun persoonlijke problemen. Bij een boot camp programma denkt men doorgaans niet verder dan deze puur op discipline en fysieke inspanning gerichte activiteiten. Echter, zoals eerder is aangegeven is er veel veranderd sinds de oprichting van de eerste boot camps in 1983. Hoewel Sheffield inderdaad een boot camp is, met alle daarbij behorende klassieke kenmerken, is het gehele boot camp programma opgebouwd rondom een algemeen rehabilitatiemodel dat binnen TYC de toepasselijke naam “Resocialization” draagt. Dit algemene model wordt in alle door de TYC gerunde instellingen gehanteerd en wordt, afhankelijk van het “soort” instelling, aangepast. Binnen Sheffield is het programma dus zo aangepast dat het past binnen de harde context van een boot camp.

3. De vier pijlers van “Resocialization”

Het Resocialization-model is gebaseerd op vier pijlers: gedragscorrectie, onderwijs, werk en discipline.¹² Van deze vier pijlers worden er ten aanzien van de Nederlandse kansloze jongeren drie veelvuldig genoemd: deze Nederlandse drop-outs zouden namelijk wegens een gebrek aan onderwijs, werk én de benodigde discipline om zich ergens voor in te zetten een verhoogd risico lopen om een criminele carrière te kiezen. Voordat de vier pijlers inhoudelijk besproken worden, moet opgemerkt worden dat er een tweede discussie parallel loopt aan de in dit artikel centraal staande discussie omtrent de inhoudelijke vormgeving van de Nederlandse prep camps. Dit is de discussie over de vraag of het binnen het huidige wettelijke kader überhaupt mogelijk zou zijn om probleemjongeren te laten deelnemen aan een prep camp, zonder dat deze jongeren hiertoe op basis van een juridische titel verplicht zijn. Immers, een deel van deze jongeren *dreigt* door gebrek aan opleiding, werk en discipline af te glijden naar het criminele pad, maar is nog niet zover gekomen. De prep camps zouden binnen deze context een preventieve functie kunnen hebben. Aangezien deze parallelle discussie voldoende aspecten kent om een op zichzelf staand artikel mee te vullen, en de focus van dit artikel ligt op de wijze waarop de prep camps inhoudelijk vorm gegeven zou kunnen worden, zal er binnen dit kader niet verder op in worden gegaan.

Het Resocialization programma is opgebouwd uit verschillende fasen. Of een cadet kan doorstromen naar een hogere fase en de daarmee gepaard gaande privileges, hangt af van zijn gedrag en hoe hij zich ontwikkelt binnen de vier hierboven uiteengezette pijlers. Alle activiteiten waar de jongeren in Sheffield gedurende de dag aan deelnemen zijn gecentreerd rond de vier pijlers. Tijdens hun verblijf in Sheffield functioneren de jongens als onderdeel van een twaalf tot achttienkoppig “platoon”, te vergelijken met de gelijknamige legereenheid. De jongens zijn binnen hun platoon niet alleen verantwoordelijk voor het eigen gedrag, maar ook voor elkaars gedrag. Wanneer één van de cadets de regels overtreedt, dan wordt het gehele platoon daarop aangesproken en daar verantwoordelijk voor gehouden. Deze groepsgeoriënteerde aanpak vertoont overeenkomsten met de sociogroepsstrategie zoals die wordt gehanteerd in Rijksinrichting Den Engh in Den Dolder.¹³ Binnen het Resocialization-model ligt de nadruk op het functioneren van de groep en de wijze waarop jongeren leren samen te werken om de groepsactiviteiten tot een succesvol einde te brengen. De groepsactiviteiten en de gedwongen onderlinge samenwerking worden gebruikt om de

¹² TYC Resocialization Participant Manual, 2002

¹³ Methodiek Den Engh; Heerwaarden, Y. van, Hilhorst, N. & A. Slabbèrtje (2005), *Programma- evaluatie van Den Engh: Opvoeden en overleven in een groep*, Amsterdam: DSP-Groep (rapport i.o.v. WODC: Ministerie van Justitie)

ontwikkeling van maatschappelijk aanvaardde waarden en normen te stimuleren. Problemen en negatief gedrag worden in de hierna te bespreken “behavior groups” direct teruggelegd bij het gehele betreffende platoon. Net als in Den Engh, blijven de cadets gedurende hun gehele verblijf deel uitmaken van hetzelfde platoon, ongeacht de fase waarin zij zich bevinden. De meningen over het samenleven met een groep andere jongens en het verplicht moeten samenwerken is niet altijd even makkelijk voor de individuele jongens. Zo geeft één van de *cadets* aan: *“Ik vind het erg moeilijk om vierentwintig uur per dag samen te moeten leven met vijftien andere jongens. In het begin had ik erg vaak ruzie waardoor ik, en dus ook mijn platoon, vaak ik problemen kwam.”* Een andere cadet zegt echter: *“Hoewel het soms erg frustrerend kan zijn om met achttien andere cadets samen te leven, schept het ook een band. We zitten allemaal in hetzelfde schuitje. Mijn platoon voelt nu echt als mijn team.”*

Gedragscorrectie

Geheel in strijd met het beeld dat mensen hebben van een boot camp, hoeven de jongens in Sheffield niet alleen maar te marcheren, drillen en zich fysiek in te spannen. Er komt veel meer bij kijken. De nadruk binnen het Resocialization programma zoals dat wordt gehanteerd in Sheffield ligt namelijk op de eerste van de vier pijlers, de gedragscorrectie en de daarmee gepaard gaande verschillende vormen van (groeps)therapie. De gedachte hierachter is dat er een attitudeverandering teweeg moet worden gebracht bij de jongeren voordat zij in staat zijn om het belang te kunnen inzien van werk, onderwijs en regelmaat. Binnen de gedragscorrectie wordt er onder meer aandacht besteed aan het delict dat de jongen gepleegd heeft, zijn achtergrond en de factoren die een rol hebben gespeeld bij de verkeerde keuzes die de jongere heeft gemaakt, het ontwikkelen van besef van morele normen en waarden, en de toekomstplannen van de jongeren. Op drie verschillende manieren wordt er binnen het programma gewerkt aan deze eerste pijler. In eerste instantie in de zogenaamde **“core groups”**, waaraan per keer ongeveer vijf à zes *cadets* van een platoon deelnemen. Tijdens deze vaak emotionele bijeenkomsten praten de jongeren in groepsverband met een maatschappelijk werker en elkaar over hun levensverhaal, hun delict en hun toekomstplannen. Het doel van deze eerste vorm van groepstherapie is de jongere doen inzien op welk moment hij een verkeerde keuze heeft gemaakt in zijn leven, waarom hij dat gedaan heeft en wat hij eraan kan doen op vergelijkbaar gedrag in de toekomst te voorkomen. De *cadets* hebben vijf uur per week deze vorm van groepstherapie. De tweede vorm van groepstherapie die voor een belangrijk deel bijdraagt aan het vervullen van de eerste pijler zijn de dagelijkse **“behavior groups”**. Tijdens de behavior groups wordt het gehele platoon bijeen geroepen om de dagelijkse gang van zaken in het platoon te bespreken. Cadets die de regels hebben overtreden of zich niet voldoende hebben ingezet, worden tijdens deze bijeenkomsten door de rest van het platoon publiekelijk tot orde geroepen en geconfronteerd met hun negatieve of nalatige gedrag. De *cadets* moeten tijdens de behavior groups de verantwoordelijkheid voor elkaars gedrag op zich nemen om elkaar op die manier positieve (groeps)waarden en (groeps)normen aan te leren. Tijdens de laatste vorm van groepstherapie, de zogenaamde **“skill building groups”**, ligt de nadruk in tegenstelling tot de eerste twee vormen meer op het aanleren van praktische basisvaardigheden zoals conflictoplossing, agressietraining en het aanleren van communicatievaardigheden.

Discipline

Naast de verschillende vormen van groepstherapie waaraan de *cadets* moeten deelnemen, wordt er in het kader van het Resocialization-model veel aandacht besteed aan het (opnieuw) disciplineren van de jongeren. Dit opnieuw disciplineren geschiedt op verschillende manieren. Vanwege het specifieke karakter van een boot camp echter, hebben de meeste disciplinerende oefeningen in Sheffield een militair karakter. Naast puur op fysieke inspanning en

uithoudingsvermogen gerichte oefeningen zoals drillen, marcheren, opdrukken en het deelnemen aan bepaalde militaire ceremonies wordt de cadets ook geleerd hoe ze structuur en routine moeten aanbrengen in het dagelijks leven en tevens hoe ze om moeten gaan met gezag en autoriteit. Van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat worden de cadets geconfronteerd met deze tweede belangrijke pijler. Het strak gestructureerde dagprogramma is bijvoorbeeld al een middel om de cadet het belang van routine en structuur te doen inzien. Evenals alle regels waar de cadets zich aan moeten houden wanneer ze hun slaapzaal verlaten: net als in het leger moeten de bunkerbedden op een bepaalde uniforme wijze zijn opgemaakt. Tevens moeten de overige (persoonlijke) eigendommen van de cadets op eenzelfde strikt uniforme manier worden geordend. Faalt één van de cadets hierin, dan wordt het hele platoon binnengehouden net zo lang totdat alles uniform is. Een van de cadets zegt het volgende over de zware fysieke training en strikte structuur in Sheffield: *“De fysieke oefeningen zorgen dat ik veel negatieve energie kwijtraak zonder andere mensen daarmee lastig te vallen. Ik ben er hier achter gekomen dat deze strikte structuur het beste werkt voor mij en niet alleen voor mij. Wanneer ik het programma heb afgerond wil ik ook het leger in.”* Zoals hierna duidelijk zal worden kan en wordt het belang van deze tweede pijler vaak ter discussie gesteld.

Onderwijs

Naast respect, discipline en verantwoordelijkheidsgevoel, ontbreekt het veel van de jongeren die in Sheffield terecht komen ook aan de nodige kennis. Een groot deel van de cadets heeft leerproblemen of een leerachterstand wegens gedragsproblematiek of verslavingsproblematiek. Aangezien het Resocialization-model in het kader van de eerste pijler ook uitgebreid stil staat bij de toekomst van de cadet, wordt er in Sheffield alles aan gedaan om de kennisachterstand bij de jongeren weg te werken. De cadets moeten dagelijks tussen 07:00 en 12:00 naar school. Binnen het boot camp wordt les gegeven door reguliere middelbare school docenten en bestaat de mogelijkheid om een officieel diploma of losse certificaten te halen. Per jaar behaalt ongeveer 50% van de cadets een diploma tijdens de periode die zij doorbrengen in Sheffield.¹⁴ Buiten de schooluren om wordt er in het kader van de tweede pijler, discipline, ook continu gewerkt aan de algemene ontwikkeling van de cadets. Ze kunnen elk moment van de dag worden overhoord door de sergeant of captain die het platoon leidt over de vaderlandse geschiedenis en belangrijke nationale kwesties. Deze vorm van kennisoverdracht moet worden gezien in het kader van het bijbrengen van “respect”. Een van de stafleden zegt hierover: *“De cadets moeten leren dat er zoveel mogelijkheden voor hen zijn in dit land. Velen van hen ervaren dat echter niet zo, ze komen uit achterstandsposities en voelen zich alleen maar achtergesteld door de samenleving waardoor ze geen respect meer hebben voor “hun” land, of dit überhaupt nooit zo ervaren hebben. Wij moeten hen dit beseffen en het respect bijbrengen om te voorkomen dat ze het land verder kapotmaken”*. Door een goede opleiding aan te bieden en verplicht te stellen, om door te stromen binnen het programma moet een cadet voldoende hoog scoren, wordt aan de cadets de mogelijkheid geboden om gedurende hun verblijf in het boot camp een basis te leggen voor de toekomst.

Werk

De laatste pijler van het programma is naast een erg belangrijke, ook de moeilijkst te realiseren pijler. Zoals al eerder aangegeven worden de cadets gedurende hun verblijf niet alleen gedwongen om na te denken over het verleden, waarom ze bepaalde (verkeerde) keuze hebben gemaakt¹⁵, ook wordt er gewerkt aan hun toekomst. Idealiter zouden alle jongens het

¹⁴ Fiscal Year 2005, Effectiveness Report, TYC

¹⁵ In tegenstelling tot de Glenn Mills aanpak mogen de jongeren in Sheffield wel degelijk spreken over het verleden. Binnen Glenn Mills is dit uitdrukkelijk verboden en mogen de jongeren zich slechts richten op de

boot camp moeten verlaten met een (onbetaalde) baan. In de meeste gevallen is dit echter, vanwege een krappe arbeidsmarkt, niet te realiseren. Om er in ieder geval voor te zorgen dat de jongeren naast de kennis die zij tijdens hun reguliere opleiding binnen het boot camp opdoen, ook praktijkgerichte vakken kunnen volgen zoals houtbewerking, metaaltechniek, elektrotechniek etc., worden de jongens wanneer zij in de laatste fase van hun verblijf zijn aangekomen, overgebracht naar een halfopen inrichting in El Paso. Door het halfopen karakter worden de jongens in staat gesteld om gedurende de dag praktijkvakken te volgen en werkervaring op te doen in fabrieken en bedrijven die gevestigd zijn in het industriële El Paso.¹⁶

Nazorg en familie

Gedurende het gehele verblijf in het boot camp wordt een actieve deelname van de familie van een cadet sterk gestimuleerd om op die manier te werken aan positieve familie/gezinsbanden. Door het probleem- en crimineel gedrag van de jongere zijn deze namelijk vaak ernstig verzwakt en moeten de communicatiekanalen weer opnieuw worden geopend. Aangezien het echter niet mogelijk is om familieleden hiertoe te verplichten, kan het ook voorkomen dat dit niet gebeurt. Het contact met familieleden wordt gelegd door de persoonlijke begeleider van de cadet en kan ook pas later gedurende het programma tot stand komen. Uit interviews met verschillende maatschappelijk werkers blijkt dat met name de betrokkenheid van familie als een belangrijke positieve stimulans kan werken op de cadets tot het succesvol voltooien van het programma. Ook na de vrijlating van een cadet kan de familie een zeer belangrijke rol spelen in het kader van de nazorg. Omdat veel cadets na vrijlating uit het strikte regime in Sheffield weer worden teruggeplaatst in hun oude omgeving met alle oude vrienden en verleiding van dien, is het van belang dat er vanuit de thuisbasis van de cadet op wordt toegezien dat dit niet gebeurt door ook thuis voldoende structuur en zekerheid te bieden. Bij deze voortzetting van de structuur en zekerheid die het “soort” jongere dat in aanraking komt met justitie vaak nodig heeft, kan de vrijwillige nazorg op verschillende manieren een rol spelen. De nazorg die door Sheffield wordt geboden bestaat uit het leggen van contacten (door de persoonlijk begeleider van de cadet) met hulpverlenende instanties en/of reclasseringsmedewerkers in de woonplaats van de cadet die de cadet na vrijlating kunnen helpen om een baan en eventueel zelfstandige woonruimte te vinden. Tevens kan de nazorg bijvoorbeeld bestaan uit het (ver)volgen van trainingen en cursussen waarvoor de basis reeds is gelegd in Sheffield boot camp. Uit de interviews met de verschillende maatschappelijk werkers blijkt dat cadets die gedurende de periode dat ze in Sheffield zitten positieve contacten onderhouden met familie of verzorgers over het algemeen ook vaker zullen deelnemen aan deze vrijwillige nazorg.

4. Kritische kanttekeningen

Na de vier pijlers van het Resocialization model uiteen te hebben gezet, is nu het moment om een aantal kanttekeningen te plaatsen bij dit op het eerste gezicht zeer solide ogende programma. Ten eerste met betrekking tot de voor de boot camps in het algemeen wellicht meest kenmerkende pijler: de disciplinerende. Het belang van het bijbrengen van regelmaat, structuur en discipline gebeurt binnen Sheffield op een zeer strakke wijze: zowel door de week als in het weekeinde is voor de cadets elk uur van de zestienurige werkdag ingevuld. Van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat worden de cadets beziggehouden om op die manier te voorkomen dat ze de mogelijkheid hebben te lanterfant en onderling kattenkwaad uit te halen. Zoals hiervoor bij het punt “familie en nazorg” al even aan de orde is gekomen, is het

toekomst. Tevens is het binnen de Glenn Mills School verboden om te vertellen welk delict men heeft gepleegd, aangezien dit statusverhogend zou kunnen werken.

¹⁶ Deze halfopen instelling heet het “Schaeffer House”.

vaak de structuur en regelmaat waar het de cadets aan ontbrak voor zij in Sheffield werden geplaatst. Dit betekent helaas ook vaak dat de cadet naar een dergelijke situatie terugkeert na vrijlating, tenzij de familie van de cadet ook zeer nauwgezet betrokken is bij het geheel. Voor het gros van de cadets geldt dat ze gedurende hun verblijf in Sheffield wel contact hebben met familieleden, maar dat deze niet dusdanig actief betrokken willen worden bij het geheel dat ze ten faveure van het welzijn van hun kind structurele veranderingen willen doorvoeren binnen de thuissituatie. Dit laatste heeft niet altijd te maken met pure onwil van familieleden, maar vaak met meer structurele factoren waarvan de (economische) achterstandspositie de meest belangrijke is.

Tevens kunnen er op basis van verschillende onderzoeken naar de recidivecijfers van de Amerikaanse boot camps, vraagtekens worden gezet bij de toegevoegde waarde van het militaire karakter van Sheffield boot camp dat een belangrijke rol speelt bij de disciplineren. Uit de onderzoeken is namelijk niet gebleken dat boot camps met een sterk militaristische inslag betere resultaten boekten dan niet militaristische programma's, maar er werden ook geen slechtere resultaten gemeten in dergelijke boot camps. Deze onderzoeksresultaten zijn in mijn optiek geen reden om de *militaire* boot/prep camps direct af te schrijven. Naast het terugdringen van recidive en het voorkomen van crimineel gedrag, hebben deze kampementen het doel om probleemjongeren respect en discipline bij te brengen, waarbij de militaire structuur voor sommige jongeren positief kan werken. Het moet echter voorkomen worden dat de nadruk komt te liggen op dit militaire aspect. Echter, een behandelprogramma gericht op resocialisatie en een succesvolle terugkeer in de maatschappij, zoals het Resocialization model, moet *nadrukkelijk* de basis blijven vormen.

Een ander probleem waar niet alleen de Amerikaanse boot camps mee te kampen hebben, maar wat een algemeen probleem is ten aanzien van justitiële interventies in binnen – en buitenland, is de (vaak) vrijwillige nazorg. Voor de effectiviteit (in de zin van recidivevermindering) van iedere interventie, ongeacht het feit of deze ten uitvoer wordt gelegd in een boot camp setting of een reguliere detentie- setting, is het van evident belang dat er na vrijlating actief wordt deelgenomen aan de nodige (familiebrede) nazorgprogramma's om op die manier de verleidingen van het (criminele) leven te weerstaan. Zolang ouders of opvoeders en de vrijgelaten jongere niet wettelijk gedwongen kunnen worden om deel te nemen aan diverse nazorgprogramma's, zal dit altijd een hekel punt blijven. In de evaluaties van Den Engh en de Glen Mills School kwam vergelijkbare problematiek rondom de betrokkenheid van ouders en de nazorg naar voren.¹⁷

Omdat de effectiviteit van interventies door veel beleidsmakers louter wordt beoordeeld op basis van recidivecijfers, kunnen deze cijfers ten aanzien van Sheffield natuurlijk niet ontbreken. Een kleine 28 procent van de ex-cadets recidiveert binnen één jaar, en na drie jaar is dit percentage gestegen tot ruim 70 procent. Geen sterk overtuigende cijfers dus. De vraag is of recidivecijfers een goede graadmeter zijn om de effectiviteit van het gehele boot camp model te meten. De cijfers van Sheffield zijn namelijk gelijk aan de cijfers, ten aanzien van dezelfde delictscategorieën, van een door TYC gerunde reguliere jeugdgevangenis. Deze algehele hoge recidivecijfers zouden bijvoorbeeld ook kunnen worden verklaard door het zeer repressieve strafrechtelijke klimaat in Texas en bieden naar mijn mening dus geen duidelijkheid. Een betere manier om de potentie van justitiële programma's te meten is door

¹⁷ Heerwaarden, Y. van, Hilhorst, N. & A. Slabbèrtje (2005) *Programma- evaluatie van Den Engh: Opvoeden en overleven in een groep*, Amsterdam: DSP-Groep (rapport i.o.v. WODC: Ministerie van Justitie); Hilhorst, N. & E. Klooster. (2004) *Programma-evaluatie van de Glen Mills School*, Amsterdam: DSP-Groep (rapport i.o.v. WODC: Ministerie van Justitie)

middel van toetsen op de aanwezigheid van de zogenaamde What Works criteria. Vanuit de What Works-benadering wordt verondersteld dat de manier waarop interventies worden uitgevoerd van belang is voor de gevolgen daarvan. In het aan dit artikel ten grondslag liggende onderzoek is dan ook nagegaan of de uit deze traditie bekende criteria voor effectieve interventies, zoals gerichtheid op het aanleren van cognitieve en gedragsvaardigheden, aansluiting bij de risico- en hulpvraag van de (in dit geval) cadet, maar ook opleiding, supervisie, intervisie en ondersteuning van het personeel, aanwezig zijn in het Resocialization programma zoals het wordt gehanteerd in Sheffield.¹⁸ De aanwezigheid van een van deze (kwaliteits)criteria zou volgens de What Works benadering een indicatie zijn voor de mogelijke effectiviteit van een strafrechtelijke interventie. Op basis van het ten aanzien van Sheffield Boot Camp uitgevoerde evaluatieonderzoek, kan de voorzichtige conclusie worden getrokken dat een aantal van de kwaliteitscriteria besloten ligt in het Resocialization programma en direct hun weerslag vinden in de vier pijlers. Vanwege de beperkte middelen waarmee het onderzoek heeft plaatsgevonden, zou het dan ook met het oog op de tegenvallende recidivecijfers aan de ene kant en de (positieve) aanwezigheid van deze kwaliteitscriteria, interessant zijn om dit onderzoek onder andere omstandigheden nogmaals uit te voeren.

5. Nederlandse prep camps naar Amerikaans voorbeeld?

Op de vraag of dit artikel een pleidooi is voor het invoeren van de op militaristische leest geschoeide prep camps in Nederland kan niet met een volmondig “ja” worden beantwoord, omdat dit geheel afhangt van de wijze waarop deze kampementen zullen worden vormgegeven. En met betrekking tot dit laatste is het van belang om te voorkomen dat we het wiel opnieuw gaan uitvinden door ook over de landsgrenzen te kijken naar reeds bestaande vergelijkbare interventies. Dat er in toenemende mate sprake is van problematiek rondom jongeren en dat daar wat aan gedaan moet worden, kan niet ontkend worden. Het idee om jongeren in de prep camps de nodige discipline en respect voor autoriteit bij te brengen is ook op zichzelf ook zeker niet slecht. Waar alleen voor opgepast moet worden en wat tevens is af te leiden uit de ontwikkeling van de boot camps in de V.S., is dat de prep camps zich niet louter richten op hetgeen in het hierboven uiteengezette Resocialization-model onder de pijler “Discipline” valt, maar dat het behandelingsaspect en het volgen van een (onderwijs)programma het uitgangspunt blijft. Tevens zal er voldoende aandacht moeten worden besteed aan de nazorg en familiebetrokkenheid. Vooral dit laatste zal ook in Nederland lastig worden, zeker gezien het feit dat een groot deel van de overlastgevende jongeren waar deze prep camps zich op richten uit een gezinssituatie komen waar de ouders de Nederlandse taal (nog) niet machtig zijn.

Het is aanlokkelijk om in de waan van het moment, waarbij er vanuit de samenleving structureel wordt gevraagd om een hardere, repressievere aanpak van overlastgevende jongeren en (jeugd)criminaliteit in het algemeen, voornamelijk aandacht te besteden aan de klassieke boot camp kenmerken die zeker voor de vragende Nederlandse samenleving een duidelijke face validity hebben. Door echter alleen op de militaire disciplinering te focussen worden de redenen die ten grondslag liggen aan de voorstellen tot oprichting van de prep camps uit het oog verloren. Immers, naast een gebrek aan discipline zou het de doelgroep van de prepcamps, die over het algemeen vroegtijdig is gestopt met hun opleiding, ontbreken aan voldoende kennis en/of vaardigheden om aan een baan te komen. Juist ook wegens het gebrek aan een nuttige dagbesteding en frustratie over de achterstandspositie waarin zij zich

¹⁸ Tijdens het onderzoek is er getoetst op de aanwezigheid van zeven kwaliteitscriteria, te weten: het risicobeginsel, behoeftebeginsel, responsiviteitsbeginsel (vaak aangeduid als de drie basisbeginselen), programma integriteit, professionaliteitsbeginsel, sociale inbedding en de behandelingsmodaliteit.

bevinden, lopen deze jongeren het gevaar om af te glijden in de criminaliteit. Het louter bijbrengen van discipline en respect zal niet voldoende zijn om de negatieve spiraal waarin deze groep jongeren zich bevindt, te doorbreken. Naast disciplineren zal er aandacht moeten worden besteed aan bijscholing, verbetering van kansen op de arbeidsmarkt en zal er tevens moeten worden stilgestaan bij eventuele onderliggende gedragsproblematiek. Kortom: de vier pijlers van het Resocialization model.